

Руслан СЕРДЕГА

НАЗВИ ХВОРОБ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН У ЦЕНТРАЛЬНОСЛОБОЖАНСЬКИХ ГОВІРКАХ

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Вип. 24

УДК 811.161.2'282.

Сердега Р. Назви хвороб сільськогосподарських рослин у центральнослобожанських говірках; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел - 12; мова українська.

Анотація. В статті на матеріалі центральнослобожанських говірок розглянуто назви хвороб сільськогосподарських рослин. Такі найменування, як правило, відомі не всім діалектоносійцям. Окремі назви такого плану можуть знати лише місцеві фахівці. Інформатори також не завжди чітко усвідомлюють різницю між шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин, що призводить до виникнення своєрідних метонімічних перенесень.

Ключові слова: центральнослобожанські говірки, назви хвороб сільськогосподарських рослин, лексема, семема, діалектна лексика, лексико-семантична група.

Annotation. The paper deals with central-slobodzansk dialects in which Names of disease and plant pests are considered. It should be noted that only local specialists-agronomists can know some names of such sphere. Informants don't always clearly realize the difference between pests and plants' diseases that causes different metonymy changes.

Key word: central-slobodzansk dialects, names of disease and plant pests, lexeme, sememe, dialect vocabulary, lexico-semantic group.

У тематичній групі сільськогосподарської лексики найменування культурних рослин складають окрему семантичну групу, ядро якої сягає ще праслов'янської та навіть індоєвропейської доби. Людина з давніх-давен виділяла з багатоманітної флори важливі для неї рослини, а сільськогосподарські культури були і залишаються досі основним продуктом її харчування. Такі назви, з огляду на їх безперечну важливість для мовців, дають уявлення не тільки про розвиток окремого сегмента діалектної лексики, а й значною мірою дозволяють отримати цілісне уявлення про діалектну мову загалом.

Найменування сільськогосподарських рослин на основі діалектного матеріалу проаналізовані в роботах Ю. Абрамян [1] П. Гриценка [3], Й. Дзензелівського [4], Я. Закревської [5], Г. Козачук [6], І. Сабадоша [9] і в деяких ранніх розвідках автора цієї статті [10; 11; 12]. Із цієї лексико-семантичною групою тісно пов'язана лексика на позначення хвороб культивованих рослин, яка не була предметом спеціального детального вивчення. Назви хвороб сільськогосподарських культур в існуючих дослідженнях, як правило, не виділялися в окрему лексико-семантичну групу, проте, слід зауважити, що деякі номени такого плану розглядалися у складі лексико-семантичної групи „найменування сільськогосподарських рослин”, зокрема назви хвороб зернових культур. Так, наприклад, у монографії М. В. Никончука у розділі „Сільськогосподарські культури” подаються дві семеми – „грибковий паразит на колосках жита у вигляді чорного ріжка” і „грибковий паразит у вигляді чорного пилу на колосках пшениці, ячменю, на вітках проса, на качанах кукурудзи” [7]. Однак ця група лексики – „назви хвороб сільськогосподарських культур” (тим більше

з огляду на її важливість для господарської діяльності людини) – потребує детальнішого розгляду.

Матеріалом роботи слугували записи говіркової лексики, отримані за допомогою польового та частково анкетного методів збирання говіркового фактажу. Матеріал здобувався за спеціально розробленим для цієї мети питальником [8], за яким було обстежено 61 населений пункт Харківщини. Порядок подання ілюстрацій такий: на перший план винесено найпоширеніші назви, далі йдуть менш поширені чи взагалі рідковживані номени.

У центральнослобожанських говірках репрезентантами семеми „грибковий паразит на колосках жита у вигляді чорного ріжка” є лексеми: *р'їжкі* (майже в усіх обстежених пунктах) // [у_ко́лоска́х жи́та бува́ють' так'і те́мні р'їжкі / йак'і по́рт'ат' зерно́ //] (141); *р'їжок* (57, 65, 70, 94, 106), *зона́* (58, 69, 74, 79, 110), *ро́жки* (71, 94, 128, 129), *са́жа* (79, 80, 82, 171), *ро́жкі* (128, 129), *р'їжкі* (117, 128), *спор'ї* (128, 129), *зона́* (55, 65), *жу́чки* (136, 137), *ба́бка* (65, 68), *голо́ун'а́* (68, 69), *голо́ун'а* (79), *парша́* (172), *грибо́к* (64), *жу́желиц'а* (66), *золá* (55), *са́жка* (140), *спорін'їа* (134), *мучни́ц'а* (140), *ма́нка* (88), *поп'іл'ни́ц'а* (86).

Семема „грибковий паразит у вигляді чорного пилу на колосках пшениці, ячменю та інших злакових культур” у центральнослобожанському ареалі репрезентована такими лексемами: *са́жа* (у більшості обстежених пунктів), *голо́ун'а́* (128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 139, 140, 141, 185) // [ми́ну́лого ро́ку пше́ниці'а бу́ла за́ра́жена голо́ун'о́ю //] (130); *са́жка* (15, 65, 70, 71, 74, 88, 109, 136, 137, 141), *зона́* (58, 69, 73, 74, 79, 93, 94, 110), *голо́ун'а* (55, 68, 69, 73), *зона́* (58, 113), *са́ржа* (69, 79), *р'їжок* (58, 93), *грибо́к*

(68), *сáжсиця* (70), *іржá* (61), *пíл'на голоўн'á* [бува́йе тверда́ і пíл'на голоўн'á // пíл'на к_концу́ убо́рки перетво́р'уйе зерно́ у_прóс'і / кукуру́зі / пи́єниці / оўс'і ў_пил // стóри розл'іта́йуц':а / а колосóк / йак позвонóк // а у_тверд'і́и голоўн'і соўс'ім дру́ге д'іло // йе пузі́рчата у_кукуру́зі голоўн'á //] (168); *тверда́ голоўн'á* (168), *пузі́рчата голоўн'á* (168), *чо́рна зона́* [чо́рна зона́ на_колоска́х / а тод'і вона́ розпíл'уйец':а і по́йіда́йе зерно́ // йогó ну́жно ви́ривáт' // ми зр'і́зали пр'áмо колоскі́ у_ж́ітов'і //] (170).

Розгляньмо й семему „сажка, грибоквий паразит у вигляді чорних пухирчастих наростів на кукурудзі й інших рослинах”, репрезентантами якої у центральнотобожанських говітках є лексеми: *сáжа* (майже в усіх обстежених пунктах) // [бага́то кукуру́зи / на_йак'і́ йе сáжа //] (65); *сáжка* (61, 70, 73, 79, 106, 128, 129, 130, 131, 132, 136, 137, 138, 139, 140, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 183, 185) // [кукуру́за покр́ілас' сáжко́у //] (131); *голоўн'á* (55, 109, 128, 129, 134, 135, 180, 182, 184), *зона́* (58, 61, 69, 73, 74, 93, 94, 110), *сажá* (11, 55, 64, 75), *зона́* (55, 65, 113), *пузі́рчата голоўн'á* (72, 128, 129), *грибо́к* (68), *ба́бка* (68), *пога́на кукуру́за* (60), *пухі́рчата сáжка* (73).

Із мікроутворенням „хвороби злакових рослин” тісно пов'язані такі репрезентанти семем: „колосок пшениці чи жита, уражений хворобою” – *бол'ні́* (136, 137, 138), *хво́ри́* (128, 129), *у́ражені́ хворобо́у* (128, 129, 134), *пога́ні́* (131, 136, 137), *зара́жені́* (138, 170), *бол'áчка на_колоску́* (128, 129), *сáжа* (133, 170), *у́ражені́* (135, 184), *пора́жéні́* (138), *пусті́* (131), *парши́* (130) та „качан кукурудзи, уражений хворобою” – *кача́н* (у більшості обстежених пунктів), *бол'ні́* (136, 137, 138), *голоўн'á* (132, 135, 139), *хво́ри́* (128, 129), *зара́жені́* (138, 170), *бол'áчка на_качан'і́* (128, 129), *у́ражені́ хворобо́у* (128, 129), *у́ражені́ кача́н* (168), *пога́ні́* (131), *пора́жéні́* (138), *сáжкові́ кача́н* (130), *голове́шка* (134).

Відзначимо, що діалектоносії не завжди чітко усвідомлюють різницю між шкідниками і хворобами зернових культур. Так, наприклад, до назв хвороб метонімічно зараховано лексему *жу́желици́'а* (жужелиця хлібна – це комаха з добре розвинутими задніми стрибальними ногами, яка завдає значної шкоди листям жита, пшениці, ячменю) [2, с. 10].

Найпоширенішими захворюваннями технічних культур є *чо́рна пл'аміс'т'іс'т'* (у більшості досліджених пунктів) // [голоўн'і шк'ідники́ со́н'ашника / коно́пел' / л'óну та т'ут'уну́ / хрестоцв'ітн'і бл'ішки / а се́ред хвороб́ / чо́рна пл'аміс'т'іс'т' //] (130) і *корнева́ гнил'* (майже в усіх обстежених пунктах) // [т'ла на_со́н'ашнику́ / бур'ак п'і́дйіда́йе до́вгоно́сик // мо́же бу́ти корнева́ гнил' // со́ўка бур'ак йіс'т' // на_бу́р'ак напа́да́йе воу́чо́к / ка́жут' и́че су́чка /

медве́дка // це одне́ і те_ж // метели́ця бур'ак ви́йіда́йе / метели́ки б'і́лен'к'і / але́ не_са́м метели́к / а черва́ йіс'т' бур'ак і ви́садок //] (131).

Зрідка у говірках Харківщини використовують номен „септаріоз” на позначення хвороби соняшнику): [*ми об'ри́ску́йем со́йаши́к од_септа́р'іо́за* //] (185). Уживається він, як правило, сільськими фахівцями, зокрема агрономами. Проте, навіть функціонуючи у мовленні людей із спеціальною середньою чи вищою освітою, ця назва набуває дещо відмінних від літературної мови фонетичних рис (літературна назва *септоріоз* – хвороба зернових та інших культурних рослин, при якій на листі, зрідка й на стеблах, з'являються світло-жовті чи бурі плями, що призводять до засихання листя, їх опадання). У говірковому мовленні голосний звук *о* в ненаголошеній позиції вимовляється як *а*. Проте така вимова, як відомо, не є нормативною, правильною і не відповідає орфоепічним вимогам української літературної мови. Рідковживаною є і назва „заразіха” (багаторічна трав'яниста рослина-паразит, що прикріплюється до кореневої системи технічних культур (соняшнику, тютюну й ін) та зростається з ними своїм стеблом: [кул'ту́ри пора́зіла зара́зі́ха //] (185). Літературна назва цього рослинного паразита *вовчо́к*. Найменування *зара́зі́ха*, очевидно, виникло на Центральній Слобожанщині внаслідок контактування з говірками російської мови (пор. російське *заразі́ха*). Узагалі ж у говірковому мовленні Центральної Слобожанщини найменування хвороб технічних рослин вирізняються слабо або ж не виділяються мовлянами зовсім.

Розгляньмо семему „хвороба, за якої чорніє ніжка капусти (розсади)”, репрезентантами якої у центральнотобожанських говірках є лексеми: *чо́рна нóжка* (майже в усіх обстежених пунктах), *чо́рна н'і́жка* (131, 138, 139, 185), *чорнонóжка* [на_капу́сту напа́ла чорнонóжка //] (168). Із мікрогрупою „хвороби капусти” пов'язані й репрезентанти семими „слизистий бактеріоз, хвороба капусти, яка виявляє себе в період зав'язування качана і від якої вона гние і вкривається слизом” – *гнил'* (128, 129, 136, 137, 169, 171, 172, 178, 181, 182), *слиз* (131, 133, 136, 137, 173, 177, 179, 180, 183), *слизисті́й бакте́р'іо́з* (140, 168), *гни́л':а* (138), *бакте́р'іо́з* (185).

Зрідка на Харківщині зустрічається хвороба капусти, яка має найменування: *кила́* (140), *к'і́ла* (168). Узагалі ж кила – це хвороба деяких сільськогосподарських рослин, зокрема й капусти, що характеризується появою наростів на їх корінні. Семема „хвороба помідорів, за якої підгниває нижня частина плодів” репрезентована такими лексемами: *гнил'* (майже в усіх обстежених пунктах), *ф'ітофто́ра* (128, 129, 138), *хв'ітофто́ра* (128, 129, 138), *ф'ітофторо́з* (140, 185), *хв'ітофторо́з* (140, 185).

Хвороби перцю на території Центральної Слобожанщини, як правило, не поширені і, відповідно, маловідомі: [у_пер'ця р'іоко був'іе хв'ітофтор'оз / бактер'іоз //] (185). Те саме стосується і хвороб баклажанів: **ф'ітофтора** (128, 129), **хв'ітофтора** (128, 129), **ф'ітофтор'оз** [ф'ітофтор'оз / грибна хвороба / при_йак'ій зй'аул'айуц':а нал'ім і пл'ами // був'іе ў_ном'ідор'іу і сін'іх //] (140), **хв'ітофтор'оз** (140).

На позначення захворювань баштанових культур (гарбузів, кавунів і динь) у центральнослобожанських говірках було виявлено незначну кількість найменувань: **гнил'** (майже в усіх досліджених пунктах) // [йес'т' гнил' напад'іе на_гарбузі / кавуні // дін'і гний'ут' був'а // йакіш на_д'іл'ан'ці дес'аток штук зний'е / то це не_багато //] (170); або **бактер'іоз** [бактер'іоз уражу'є ог'ірки / дін'і / кавуні / гарбузі / і вони гний'ут' //] (140). Семема „хвороба, яка утворює плями і наліт, що призводять до засихання рослин – гарбузів та інших баштанових культур, репрезентована лексемами: **борошніста роса** [борошніста роса був'іе у_гарбузі / ог'ірк'іу / дін'і / на_кавун'ах йе] // вона утв'ор'у'є пл'ами / нал'ім / н'ісл'а чо'го росли'на засих'а'є //] (140); **роса** (133), **лучніста роса** (140), **лучна роса** (133).

Найпоширенішим захворюванням картоплі у центральнослобожанських говірках є **гнил'** (у всіх досліджених пунктах). Ця назва має своєрідну диференціацію, яка полягає в тому, що дуже часто мовці виділяють суху і мокру гниль: **суха гнил'** (131, 136, 137, 140, 171, 172, 173, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184) // [суха гнил' н'атнами / м'окра гнил' / коли пр'осто гний'е //] (131); **м'окра гнил'** (131, 136, 137, 140, 170, 171, 172, 173, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184). Такі найменування на позначення хвороб картоплі, як **ф'ітофтор'оз** (168, 185), **хв'ітофтор'оз** (168, 185), **ч'орна парія** [ч'орна парія / хвороба / при_йак'ій уражен'і і паростки / і плоді //] (140) мають поодинокі виявлення. Іноді мовці чітко не розрізняють назви шкідників і хвороб. Так, наприклад, як хворобу було названо колорадського жука: **колорац'кий жук** (128, 129) // [ў_картошки дв'і осноўніх хвороби / гнил' і колорац'кий жук //] (129).

Що ж до хвороб цибулі та часнику, то на Харківщині виявлено такі найменування цих рослин: **гнил'** (майже в усіх обстежених пунктах), **шійкова гнил'** [шійкова гнил' / грибок'ова хвороба / йак'а виник'а'є п'ід_час збер'іган':а цибул'і чи часник'у //] (140); **шеїкова гнил'** [тр'еба завести нов'ойі цибул'і / бо ў_наш'ій шейкова гнил' //] (168); **гнил' ден'ц'а** [гнил' ден'ц'а ў_цибул'і був'іе / ж'об'утне ліс'т'а і росли'на в'іане //] (140); **мозайка** [мозайка / це коли на_цибул'і зй'аул'айуц':а св'ітло_ж'об'ут'і і б'іл'і см'уги //] (140); **переспорон'оз** [хоч цибул'а і часник' лікарство дл'а_нас / но і вони бол'і'ют' на_переспорон'оз //] (185). Останнім двом відповідають такі літературні назви, як **мозайка**

(мозаїчна хвороба) і **пероноспор'оз**, або **неспр'авжня борошніста роса** (грибкове захворювання, що проявляється через 3-4 тижні після садіння і при якому спостерігається відставання рослин у рості, жовтіння та засихання листя, а у вологу погоду навіть і покриття їх сірувато-фіолетовим нальотом). Лексема „мозайка” утворилася, мабуть, унаслідок універбації (стягнення в одне слово стійкого словосполучення – мозаїчна хвороба-мозайка). Проте для розмовного літературного та говіркового мовлення, очевидно, природнішою є усічена, економніша з погляду мовнозвуків засобів та, відповідно, придатніша й зручніша для комунікативного процесу, форма **мозайка**. Щодо лексеми „переспорон'оз”, то вона, ймовірно, утворилася від літературного слова „пероноспороз” унаслідок дії так званої народної етимології.

Дуже рідко зустрічаються у центрально-слобожанських говірках така назва хвороби бобових рослин, як **аскох'ітоз** [аскох'ітоз гор'оху ўражу'є ўс'у росли'ну / зй'аул'айуц':а пл'ами / ц'аточки // хвороба переда'єц':а р'ештками заражен'ойі росли'ни //] (140). Аскохітоз – це хвороба, що вражає переважно горох, на листі і стеблах якого з'являються світло-каштанові плями з темно-коричневою облямівкою. Рідковживаною назвою є й **антракн'оз квасол'і** [антракн'оз квасол'і / це коли ў_пер'іод зй'аулен':а сх'од'іу і утв'орен':а плод'іу виник'а'ют' черв'он'і пл'ами / йак'і набух'а'ют' / а п'от'ім зй'аул'айуц':а см'уги //] (140). Антракноз – грибкове захворювання сільськогосподарських культур, унаслідок якої молоді рослини гинуть, а на старіших з'являються жовті, рожеві або бурі плями, тріщини і виразки з темно-бурими краями; на стеблах плями бувають чорні, ніби обвуглені. Уживаються ці назви, як правило, фахівцями. Найменування хвороб інших городніх рослин, зокрема редьки і редиски, мовцям невідомі.

Отже, відзначимо, що назви хвороб і шкідників сільськогосподарських рослин відомі не всім діалектоносіям. Окремі найменування знають лише фахівці, зокрема агрономи. Наприклад, **переспорон'оз**, **аскох'ітоз**, **антракн'оз**, **сентар'іоз**. Проте навіть у їхньому мовленні подібні найменування часто зазнають певних трансформацій (**переспорон'оз** від літ. **пероноспор'оз**, **сентар'іоз** від літ. **сентор'іоз** тощо). Такі номени, як **ф'ітофтора**, **ф'ітофтор'оз** відомі не тільки спеціалістам, а й звичайним діалектоносіям, але для рядових мовців природнішими є форми **хв'ітофтора**, **хв'ітофтор'оз**. Узагалі під фітофторою розуміють „рід нижчих грибів класу фікоміцетів, що паразитують на картоплі, помідорах і т. ін.”, а під фітофторозом – „хворобу рослин, спричинювану фітофторою (грибами-паразитами)”. Проте фітофторою називають не тільки самих паразитів, а й захворювання ними

спричинюване. Таке метонімічне перенесення, у принципі, властиве й літературній мові. Своєрідна мовленнєва диференціація, залежно від професійної приналежності мовців, спостерігається й у використанні назв *слизистий бактер'їоз* і *слиз*. Уживання першої характерно для мовлення сільських спеціалістів, другої – для усіх інших діалектоносіїв. Зауважимо, що мовці не завжди чітко усвідомлюють різницю між шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур. Це нерозрізнення привело до виникнення різних метонімічних перенесень. Так, наприклад, до хвороб картоплі зараховується мовцями колорадський жук (*колора́д'киї жук*) (див. контекст вище), який, по суті, є прожерливим шкідником бурувато-жовтого кольору, що об'їдає листя картоплі та інших рослин родини пасльонових і завдає ним великої шкоди. Або навпаки до шкідників картоплі зараховується *гнил'* (загальна назва хвороб рослин, спричинюваних деякими видами бактерій або грибів, унаслідок якої рослина, її коренеплоди, плоди розкладаються тощо). Назви захворювань

сільськогосподарських культур структурою можуть бути простими (однокомпонентними), наприклад, *зонá*, *са́жка* й ін., складеними (двослівними): *бороши́ста росá*, *чо́рна парши́á* тощо, зрідка складними, тобто такими, що поєднують у собі кілька коренів: *хв'ітофто́ра*, *хв'ітофторо́з*, *чорноно́жка*. Зауважимо, що двослівні найменування внаслідок дії словотвірних процесів (в основному основоскладання й універбації) часто зливаються в одну лексему: *слизистий бактер'їоз-слиз*, *чо́рна но́жка (чо́рна н'і́жка)* – *чорноно́жка* тощо. Може спостерігатися й просте відкидання уточнювального елемента двокомпонентної сполуки: *слизистий бактер'їоз-бактер'їоз*, *мо́кра гнил'*, *суха́ гнил'*, *ши́йкова гнил'-гнил'*, *бороши́ста росá*, *лучна́ росá-росá*. Узагалі ж найменування хвороб сільськогосподарських рослин у говірках Харківщини представлені слабо, більш вираженими є назви шкідників, хоча знову ж таки вони відомі не всім носіям тієї або іншої центральнослобожанської говірки.

Список обстежених населених пунктів Харківщини та їх цифрових позначень

11 – Городне Краснокутського р-ну	129 – Зарічанка Дергачівського р-ну
15 – Смирнівка Лозівського р-ну	130 – Сосонівка Нововодолазького р-ну
55 – Борова Борівського р-ну	131 – Першотравнєве Богодухівського р-ну
57 – Братениця Богодухівсько р-ну	132 – Мала Комишуваха Ізюмського р-ну
58 – Вербівка Балаклійського р-ну	133 – Мирне Краснокутського р-ну
60 – Великі Хутори Шевченківського р-ну	134 – Токарівка Дворічанського р-ну
61 – Глущенкове Борівського р-ну	135 – Шевченкове Шевченківського р-ну
64 – Гути Богодухівсько р-ну	136 – Черемушна Валківського р-ну
65 – Дмитрівка Первомайського р-ну	137 – Яблунівка Валківського р-ну
66 – Жовтнєве Сахновщинського р-ну	138 – Костянтівка Зміївського р-ну
68 – Задонецьке Зміївського р-ну	139 – Старий Мерчик Валківського р-ну
69 – Іванівка Барвінківського р-ну	140 – Слобідка Краснокутського р-ну
70 – Іллічівка Барвінківського р-ну	141 – Шестакове Вовчанського р-ну
71 – Ков'яги Валківського р-ну	168 – Губарівка Богодухівського р-ну
72 – Катеринівка Великобурлуцького р-ну	169 – Новоолександрівка Сахновщинського р-ну
73 – Кам'янка Ізюмського р-ну	170 – Нова Іванівка Лозівського р-ну
74 – Колодязне Дворічанського р-ну	171 – Шляхове Коломацького р-ну
75 – Катеринівка Лозівського р-ну	172 – Федорівка Великобурлуцького р-ну
79 – Наталине Красноградського р-ну	173 – Печеніги Печенізького р-ну
80 – Новий Бурлук Печенізького р-ну	174 – Мечебилове Барвінківського р-ну
82 – Пісочин Харківського р-ну	175 – Червоноармійське Зачепилівського р-ну
86 – Рокитне Нововодолазького р-ну	176 – Нововербівка Красноградського р-ну
88 – Старий Салтів Вовчанського р-ну	177 – Артемівка Печенізького р-ну
93 – Чепіль Балаклійського р-ну	178 – Касянівка Сахновщинського р-ну
94 – Чемужівка Зміївського р-ну	179 – Веселе Первомайського р-ну
106 – Катеринівка Близнюківського р-ну	181 – Мірошниківка Коломацького р-ну
109 – Лебеже Чугуївського р-ну	182 – Устимівка Зачепилівського р-ну
110 – Липчанівка Ізюмського р-ну	183 – Мартове Печенізького р-ну
113 – Черкаський Бишкін Зміївського р-ну	184 – Малі Кринки Шевченківського р-ну
117 – Липці Харківського р-ну	185 – Олександрівка Золочівського р-ну
128 – Солоницівка Дергачівського р-ну	

Література

1. Абрамян Ю. В. Стійкість лексичного складу східнословобожанських говірок (на матеріалі назв хлібних зернових культур) / Ю. В. Абрамян // Лінгвістика: Зб. наук. праць. – 2010. – № 3 (21). – С. 65–72.
2. Визначник шкідників польових культур / за ред. Ю. М. Брунера. – К. : Урожай, 1987. – 128 с.
3. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики / П. Ю. Гриценко. – К. : Наук. думка, 1984. – 227 с.
4. Дзензелівський Й. О. Назви сільськогосподарських культур у говорах Закарпаття / Й. О. Дзензелівський // *Studia Slavica Hung.* – Budapest. – 1964. – Т. VI. – С. 113–143.
5. Закревська Я. В. Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті / Я. В. Закревська. – К. : Наук. думка, 1976. – 163 с.
6. Козачук Г. О. Творення назв стебел та листя городніх рослин в українській мові / Г. О. Козачук // *Мовознавство.* – 1971. – № 6. – С. 59–63.
7. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся / М. В. Никончук. – К. : Наук. думка, 1985. – 312 с.
8. Програма для збирання сільськогосподарської лексики говірок Центральної Слобожанщини: Навч.-метод. Матеріали для студентів укр. відділення філол. фак-ту / Укл. Р. Л. Сердега. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 36 с.
9. Сабадош І. В. Формування української ботанічної номенклатури / І. В. Сабадош. – Ужгород: Ужгород. держ. ун-т, 1996. – 192 с.
10. Сердега Р. Л. Назви етапів росту й дозрівання сільськогосподарських культур у центральнослобожанських говірках (склад і структура) / Р. Л. Сердега // *Вісник ім. В. Н. Каразіна: Філологія.* – 2007. – № 765. – Вип. 50. – С. 11–14.
11. Сердега Р. Л. Назви сільськогосподарських культур у центральнослобожанських говорах / Р. Л. Сердега // *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна: Філологія.* – 2002. – № 538. – Вип. 34. – С. 151–156.
12. Сердега Р. Л. Особливості творення назв стебел і листя сільськогосподарських культур у говорах Харківщини / Р. Л. Сердега // *Вісник Житомирського педагогічного університету.* – 2004. – Вип. 14. – С. 145–146.

Сердега Руслан Леонідович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна